

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงบทบาทกลุ่มเหมืองฝายภายหลังการสร้าง
อ่างเก็บน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ผู้เขียน นางสาวจงกลณี ดวงตะวัน

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาทสัน อินทร์คัมพร กรรมการ
ดร. พรชัย ปรีชาปัญญา กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มเหมืองฝาย (2) ศึกษาการปรับตัวของสมาชิกกลุ่มเหมืองฝายต่อการจัดการชลประทานของรัฐ (3)เสนอแนวทางแก้ไขการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ประยุกต์ใช้ (1) วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal – PRA) การรวบรวมข้อมูลโดย การเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน ทั้ง การศึกษา รวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยน วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา ร่วมกับ คนในชุมชน ผ่านกระบวนการเสวนากลุ่ม ประชุมกลุ่มย่อย (2) วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรที่ต้องการศึกษาแบบใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้า (Quota sampling technique)

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มเหมืองฝายมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ (1) บทบาทหน้าที่การทำงานของกลุ่มเหมืองฝายก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ (2) บทบาทหน้าที่การทำงานของกลุ่มเหมืองฝายหลังสร้างอ่างเก็บน้ำ (3) กฏระเบียบเหมืองฝาย ซึ่งส่งผลให้เกิดการปรับตัวของสมาชิกกลุ่มเหมืองฝายต่อการจัดการชลประทานของรัฐ 3 เรื่อง ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ (3) สภาพปัญหาในสถานการณ์หลังสร้างอ่างเก็บน้ำแม่สรวย ซึ่งที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหา

โดยการ (1) หลังสร้างอ่างเก็บน้ำแม่สรวย ได้ทำนาแค่ครั้งเดียว งดการทำนาปรังเป็นบางรายที่น้ำไปไม่ถึงพื้นที่ หรือเมื่อคำนวณแล้วน้ำข้วนาปรังไม่พอ (2) ปลุกพืชอย่างอื่นที่ไม่ใช้น้ำมากแทนการปลูกข้าวนาปรัง เช่น กระเทียม ถั่วลิสง ถั่วแระ พักทอง มะเขือเทศ (3) หารายได้เพิ่มจากแหล่งอื่น เช่น ไปรับเหมาเก็บลำไย และ (4) เปลี่ยนไปรับจ้างเพิ่มขึ้น และมีข้อเสนอต่อแนวทางแก้ไขการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม คือ (1) ทำฝายน้ำล้นได้อ่างเก็บน้ำ (2) ทำท่อสวมจากน้ำทิ้ง โดยการขยายท่อที่สวมให้ใหญ่ขึ้น และ(3) ทำคลองไส้ไก่

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย พบว่า นักวิจัยควรทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้ชัดเจนทุกครั้งที่ทำการวิจัย และควรหมั่นฝึกฝน เรียนรู้ หรือรู้จักวิธีการประยุกต์ใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่ และมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการทำวิจัยต่อไปว่า ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจและหาทางแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

Thesis Title Changes in Role of Local Irrigation Groups After the Construction of Mae Suai Reservoir, Chiang Rai Province

Author Miss Jongkonee Duangtawan

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Narinchai Patanapongsa Chairperson

Asst. Prof. Dr. Wallratat Intarucomporn Member

Dr. Pornchai Preechapanya Member

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the change of the irrigation group's role, (2) to study the adjustment of irrigation group members to the irrigation management of the government and (3) to propose the way to revise the change into the appropriate direction. This study was conducted by applying the use of (1) the evaluation method of the Participatory Rural Appraisal (PRA), the information collected by co-learning with villagers including studying, collecting information, exchanging and analyzing information to find the way to prevent and solve the problems with people in the community through group discussion and focus group. (2) the interview by using questionnaires by using quota sampling technique.

The study revealed that the irrigation group had 3 main changes which were (1) role in working of the irrigation group before building the reservoir (2) role in working of the irrigation group after building the reservoir (3) Irrigation rules which affected the adjustment of the irrigation group members to the irrigation management of the government, which were 3 subjects i.e. (1) the changes of living condition, (2) the opinion about many things before and after building the reservoir, (3) the problem situation after building Mae Suai reservoir. From the past, the villagers solved the problem by (1) stopping poor-grade paddy land in some area at which

there was lack of water or not enough water after constructing Mae Suai reservoir, (2) planting the other crops which need less water such as garlic, soybeans, legumes, pumpkins, tomatoes, (3) earning income from other sources for example harvesting longans and (4) increasing to go out for being hired. In addition, the villagers proposed the ways to resolve the change to go into the appropriate direction which were (1) building a dam under the reservoir, (2) enlarging the drain pipe and (3) constructing the canal.

The recommendation from the finding is that the researchers should clearly understand the villagers every time that the research was conducted and they should practice and learn or know the way to apply the research instruments in collecting information to be consistent to the real situation in the area and the recommendation for the study in the future is that there should be the study to improve the cooperation from involved departments for building the understanding and finding the solution in the same direction.